‘De Wim Kan onder de economen’

POSTUUM
JAN PEN

De briljante macro-econoom en meester in de vertelkunst hield vast aan het gedachtengoed van Keynes.

AMSTERDAM Hij figureerde in W.F Hermans’ beroemde roman *Onder Professoren* als Tabe Pap. ‘Ik kom eraf als een soort pias die op gele schoenen loopt, vaak op de grond ligt en worteltjes eet. Nou, ik heb van mijn leven nog nooit gele schoenen gehad, maar op de grond liggen en worteltjes eten, dat klopt.’

De econoom Jan Pen, die vorige week woensdag op 88-jarige leeftijd overleed, werd vooral vermaard in de jaren zeventig als luis in de pels van PvdA-leider Joop den Uyl. Hoewel zelf een overtuigd sociaal-democraat (‘Ik zal nooit op een andere partij dan de PvdA stemmen’, zei hij in 1979) deinsde Pen er niet voor terug de plannen van Den Uyl en vele van zijn sociaal-democratische opvolgers als Wim Kok ongenadig te bekritiseren. VVD-leider Hans Wiegel greep Pens kritiek in 1972 aan om Den Uyl de oren te wassen in een van de meest vermaarde debatten in de Nederlandse politieke geschiedenis. Naast die van Wiegel was ook de naam en reputatie van Pen in een klap gevestigd. Journalist Boebi Brugsma noemde hem de ‘Wim Kan onder de economen’.

Pen was meer dan een economisch conferencier. ‘Jan Pen was een briljant macro-econoom in de tijd dat economen als hij, Witteveen en Dick Schouten er nog toededen in het politieke en maatschappelijke debat’, zegt collega Arnold Heertje. Pen en Heertje waren allebei leerlingen van de naoorlogse wederopbouweconoom Piet Hennipman. Maar terwijl Heertje van het keynesiaanse geloof afviel, bleef Pen dat altijd trouw, ook toen Keynes onder invloed van de reagonomics en het thatcherisme op de schroothoop was beland.

Pens vertelkunst was ongeëvenaard in kwaliteit en kwantiteit. Hij heeft zestienduizend pagina’s gefabriceerd die berusten ‘op goed geïnformeerde bluf, een genre waarin ik de leermeester – die ik hier eer – overigens nooit zal evenaren’, schertste econoom Dik Wolfson in 1990.

> Plannen van Jan Pen zijn door de kredietcrisis ineens weer actueel

Pen werd in 1956 benoemd tot hoogleraar in de staathuishoudkunde en openbare financiën in Groningen. Een tijdlang deed hij er in de ‘Verenigde Faculteit’ ook nog sociologie bij. Jarenlang was hij columnist van *Het Parool*. Daarnaast schreef hij vele boeken: *Een overzichtelijke wereld* (1998), *Wie heeft er gelijk?* (1989), *Income distribution: facts, theories and policies* (1971) en *Moderne Economie* (1958), dat zelfs werd vertaald in het Japans.

Hoofdthema’s in Pens werk zijn een rechtvaardige inkomensverdeling en de rol van de overheid in de loon- en prijspolitiek. Daarnaast was Pen een van de Nederlandse grondleggers van de zogenoemde milieu-economie.

Tot op hoge leeftijd probeerde Pen zijn eigenzinnige en vaak tegendraadse standpunten naar buiten te brengen. Hij was pleitbezorger van de selectieve krimp. In 2003 wees hij in *de Volkskrant* op de grote voordelen van de vergrijzing. In 2006 kwam hij op 85-jarige leeftijd nog in een ‘Brief aan Nederlanders’ met een Plan Pen: flexibelere werktijden, langere scholing, progressievere belastingen, sluiting van Schiphol en belastingen die milieuhinder moeten remmen. Toen waren ze aan dovemansoren gericht. Nu zijn ze door de kredietcrisis ineens weer actueel.

Peter de Waard